

فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر

سال پنجم، شماره (۱۵)، زمستان ۱۳۹۰

تاریخ دریافت: ۹۰/۶/۳ تاریخ پذیرش: ۹۰/۸/۱۲

صص ۷۶-۵۵

بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی با تکیه بر مدل معادلات ساختاری

داود کیاکجوری^۱، سیما حسین زاده^۲، عبدالرحیم طاهری^۲

چکیده

سرمایه اجتماعی مفهومی اساسی در سازمان و اجتماع است که مورد توجه صاحبان نظران حوزه‌های مختلف علوم قرار گرفته است. هدف از پژوهش حاضر، بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی با تکیه بر مدل معادلات ساختاری جامعه هتل‌ها و متل‌های غرب استان مازندران می باشد. روش جمع آوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه بوده و ضریب پایایی این پرسشنامه ۸۵٪ بوده است. همچنین جهت انجام آزمون‌های آماری از نرم افزار SPSS و نرم افزار AMOS، استفاده شده است. نتایج نشان داده است که متغیرهای انسجام اجتماعی، مشارکت و اعتماد همبستگی بیشتری با متغیر پنهان سرمایه اجتماعی خواهند داشت. همچنین رسمیت، تمرکز و پیچیدگی دارای همبستگی بیشتری با نمرات بوده و

بنابراین وزن بیشتری نیز در محاسبات مربوط به متغیر پنهان رشد سازمان خواهند داشت. در پایان مقاله موارد مذکور جمع بندی شده است.

واژه‌های کلیدی: مدل، معادلات ساختاری، سرمایه اجتماعی، چرخه حیات سازمانی.

۱- مقدمه

در سال‌های اخیر کاربرد مفهوم سرمایه اجتماعی در متون علمی و پژوهشی به ویژه در حوزه مدیریت و سازمان روندی فزاینده داشته است. این مفهوم همچنین در سیاست گذاری‌ها و برنامه ریزی توسعه اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی نقش تعیین کننده دارد. مفهوم سرمایه اجتماعی یک مفهوم بین رشته ای است که طی پانزده سال گذشته مورد توجه بسیاری از شاخه‌های علوم انسانی قرار گرفته است. این مفهوم، به طور کلی بر روابط میان انسان‌ها تمرکز دارد (الوانی و شیروانی، ۱۳۸۵، ۹). در مرحله رشد، مؤسسات بر مشکل نقدینگی فائق آمده و فروش افزایش می یابد و مؤسسات در حال پیشرفت هستند، چیزی که بسیار حائز اهمیت است این است که در این مرحله مؤسسات نیازمند تغییرات مهمی در استراتژی‌های کار آفرینانه اند، زیرا رقبا و دیگر نیروهای بازار مشغول ایجاد تغییر و تحول در استراتژی‌های خودند و چالش‌های جدیدی پیش روی کسب و کار وجود دارد (علی احمدی و تاج الدین، ۱۳۸۲).

سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که امروزه در بررسی‌های اقتصادی و اجتماعی جوامع مطرح شده است. سرمایه اجتماعی شکل و نمونه معمولی از یک هنجار است که باعث ترویج همکاری بین دو یا چند نفر می شود. هنجارهای تشکیل دهنده سرمایه اجتماعی می توانند از هنجار روابط متقابل دو دوست گرفته تا آموزه‌های پیچیده ای را در برگیرند (الوانی و شیروانی، ۱۳۸۵، ۱). سرمایه اجتماعی مجموع منابع و ارزشی است که در داخل شبکه ای از روابط فردی و سازمانی موجود است و از آن نشأت می گیرد (Lock Lee, 2005).

در این مقاله به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی با تکیه بر مدل معادلات ساختاری جامعه هتل ها و متل های غرب استان مازندران پرداخته می شود.

۲- ادبیات نظری

۲-۱- سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی به طور کلی شامل نهادها، روابط، گرایش ها، ارزش ها و هنجارهایی است که بر رفتارها و تعاملات بین افراد حاکم است (Woolcock & Narayan, 2000). سرمایه اجتماعی را می توان حاصل پدیده هایی ذیل در یک سیستم اجتماعی دانست: اعتماد متقابل؛ تعامل اجتماعی متقابل؛ گروه های اجتماعی؛ احساس هویت جمعی و گروهی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده، کار گروهی (الوانی و شیروانی، ۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی را به سادگی می توان به عنوان وجود مجموعه معینی از هنجارهایی با ارزش های غیر رسمی تعریف کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میانشان مجاز است، در آن سهیم هستند. سرمایه اجتماعی از تعاملات متقابل مردم با یکدیگر ایجاد می شود این سرمایه در درون یک فرد یا ساختار اجتماعی منحصر به فردی قرار نگرفته بلکه در فضای میان مردم و جامعه واقع می باشد. این سرمایه چیزی نیست که متعلق به یک سازمان خاص مانند یک بازار یا یک دولت باشد بلکه همه افراد جامعه می توانند در به وجود آوردن آن نقش داشته باشند (الوانی و شیروانی، ۱۳۸۵، ۱۷). تعریفی که کلمن از سرمایه اجتماعی بیان می کند، بر جنبه ساختاری آن تأکید دارد. وی اظهار می دارد که سرمایه اجتماعی متشکل از جنبه ای از ساختار اجتماعی است که کنش افراد درون ساختار را تسهیل می کند (Islam et al, 2006). سرمایه اجتماعی به عنوان گستره ای از موجودیت های مختلف که در دو محور مشترک هستند تعریف می شود: اول اینکه همه آنها از بخش هایی از یک ساختار اجتماعی تشکیل شده و دوم این موجودیت ها کنش های خاصی را برای کنشگران در درون ساختارها تسهیل نماید (Groot, 2006). پوتنام سرمایه اجتماعی را بر اساس اعتماد، ارزشها و شبکه هایی که همکاری برای دستیابی به منافع دو جانبه را تسهیل می کند تعریف می کند (Krishna, 2000). سرمایه اجتماعی منابعی در

دسترس هستند نظیر اطلاعات، اندیشه‌ها، اعتماد و همکاری و... سرمایه اجتماعی در سازمان‌ها نقشی به مراتب مهمتر از سرمایه فیزیکی ایفا می‌کند به گونه‌ای که در نبود سرمایه اجتماعی اثر بخشی سایر سرمایه‌ها در سازمان کاهش می‌یابد و بدون سرمایه اجتماعی پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می‌شوند (نیازی و کارکنان، ۱۳۸۸).

۲-۲- چرخه حیات سازمانی

مفهوم چرخه حیات سازمان استعاره‌ای زیستی در مورد سازمان‌هاست، بر اساس این مفهوم سازمان‌ها همچون موجود زنده متولد شده، زندگی می‌کنند و پس از مدتی از بین می‌روند، همانند موجودات زنده برخی سازمان‌ها نسبت به برخی دیگر سریع‌تر توسعه می‌یابند و برخی دیگر نسبت به دیگران کار خود را بهتر انجام می‌دهند، لذا استعاره زیستی روشی مفید برای مفهوم حیات سازمان است (الوانی و شیروانی، ۱۳۸۵). در دوره رشد، فروش به سرعت افزایش می‌یابد که در نتیجه بنیانگذار دقت لازم در سرمایه‌گذاری‌هایش را مبذول نمی‌نماید. در دوره رشد، بین وظایف کارکنان تداخل به وجود می‌آید. به عنوان مثال مدیر سازمان همزمان مدیر امور خرید، عالی‌ترین مرجع فروش و طراح محصول است. در این دوره، ممکن است نمودار سازمانی وجود داشته باشد ولی بیش از یک برگ کاغذ ارزش ندارد. سازمان بر محور افراد و نه بر اساس وظایف سازماندهی شده است. سازمانی که دوره رشد سریع را می‌گذراند، اگر ساختار سازمانی و سیستم اداری اش را شکل ندهد و مدیریت به صورت نهادی عمل نماید، دچار عارضه "تله بنیانگذار" می‌شود (Adizes, 1989). ابعاد سازمانی به دو گروه ساختاری^۱ و زمینه‌ای^۲ طبقه‌بندی می‌شوند. ابعاد ساختاری بیان‌کننده ویژگی‌های درونی سازمان هستند. از رسمیت، پیچیدگی، تخصصی بودن، استاندارد بودن، سلسله‌مراتب اختیارات، تمرکز، حرفه‌ای بودن، نسبت‌های پرسنلی می‌توان به عنوان ابعاد ساختاری سازمان نام برد. ابعاد ساختاری مبنایی برای اندازه‌گیری و مقایسه سازمان‌ها با یکدیگر است (کی مرام، ۱۳۸۳).

1. Structural
2. Contextual

۳-۲- پیشینه تحقیق

در این قسمت سعی بر آن است تا تحقیقاتی که در زمینه مشابه انجام شده است به صورت خلاصه و در قالب جدولی ارائه گردد.

جدول ۱- پیشینه تحقیق

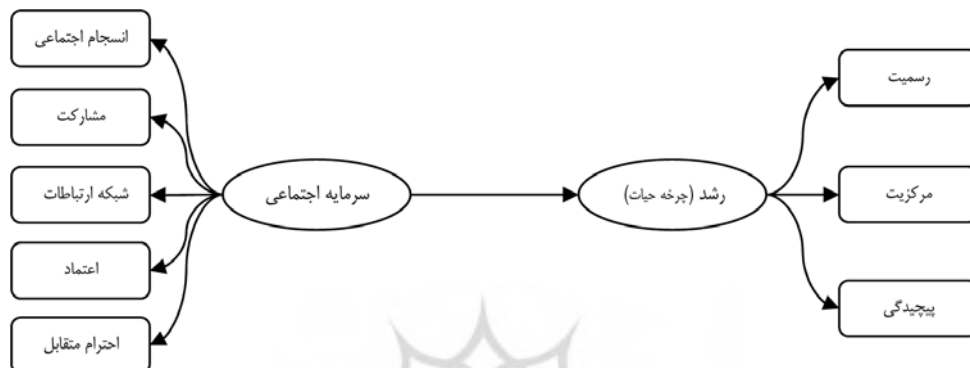
عنوان پژوهش	محقق	سال	خلاصه نتایج												
۱	آشنا، دانشجوی دانشگاه تهران	(۱۳۸۴)	نتایج حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی بر کارآفرینی سازمانی تأثیر و رابطه سرمایه اجتماعی با کارآفرینی سازمانی												
۲	مهران سپهری و آبرون	(۱۳۸۷)	این متغیرهای رسمیت و پیچیدگی و تمرکززدایی و سن و اندازه با عملکرد مالی آنها هیچ رابطه مستقیمی وجود ندارد. در مرحله رشد وجود دارد. در مرحله بلوغ و افول نیز هیچ رابطه ای وجود ندارد.												
۳	بالکین و مونتر موری	(۲۰۰۰)	فرضیات مورد قبول واقع شد.												
۴	مینگ چن و تانگ شد کوا (۲۰۰۴)	(۲۰۰۴)	<table border="1" data-bbox="202 1195 624 1325"> <thead> <tr> <th>رشد</th> <th>تولد</th> <th>رشد</th> <th>بلوغ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>معیار عملکرد انواع ارزیابی عملکرد</td> <td>صلاحیت قابل رویت</td> <td>رفتار</td> <td>محدور</td> </tr> <tr> <td>محدور</td> <td>محدور</td> <td>محدور</td> <td>محدور</td> </tr> </tbody> </table> <p>نتایج ارزیابی عملکرد در مدل چرخه حیات سازمان</p>	رشد	تولد	رشد	بلوغ	معیار عملکرد انواع ارزیابی عملکرد	صلاحیت قابل رویت	رفتار	محدور	محدور	محدور	محدور	محدور
رشد	تولد	رشد	بلوغ												
معیار عملکرد انواع ارزیابی عملکرد	صلاحیت قابل رویت	رفتار	محدور												
محدور	محدور	محدور	محدور												
۵	شلندر و ماری جی نیو	(۲۰۰۵)	در این تحقیق اهمیت بعد انسانی در توسعه مجموعه مورد تأکید قرار دارد. سرمایه اجتماعی مجموعه کمبریج را بطور دقیق بررسی کرده و نقش سرمایه گذاران زنجیره ای را تعیین می نماید. همچنین مشخص شده که سرمایه اجتماعی ارتباط گسترده ای در کمبریج دارد که حاصل ارتباط افرادی است که در طی زمان در شرکت های دیگر با هم فعالیت داشته اند.												

۶	ارائه یک چارچوب از پاداش تشویقی در طول چرخه حیات	مینگ چین و یا هواسیا (۲۰۰۵)	رشد	تولد	رشد	بلوغ
			منبع مزیت رقابتی مأموریت منابع انسانی استراتژی پاداش به سرمایه انسانی	تمایز مجدوب ساختن استراتژی پاداش به سرمایه انسانی	رهبری هزینه‌ها	تمرکز موقعیت مبتنی بر عنوان
ارائه یک چارچوب از پاداش تشویقی در طول چرخه حیات						
۷	انواع سرمایه کار آفرین و عملکرد تجاری جدید ریسک پذیر در ساختارهای اقتصادی متغیر	وودویک وهمکاران (۲۰۰۸)	مدل‌های فعلی عملکرد تجاری ریسک پذیر که در سطح اقتصاد توسعه یافته بوجود آمده، تنها تا حدودی در سطح یک اقتصاد متغیر تحقق خواهد یافت.			
۸	سرمایه اجتماعی یک منبع احتمالی در عملکرد سرمایه گذاری	لارس (۲۰۰۹)	سرمایه اجتماعی کارآفرینی رابطه مستقیمی با این عملکرد دارد.			

۴- چارچوب نظری و مدل مفهومی

در سازمان‌های جوان و رو به رشد و توسعه، مسأله عاملیت و مزایای حاصل از کنترل مدیریت توسط اعضای مستقل هیأت مدیره به اندازه سازمان‌های بالغ و یا در حال افول رایج و متداول نیست. از طرفی بر اساس مطالعات فیلیپس (۲۰۰۳) پاسخگویی تنها به ذینفعان درون سازمان صورت می‌گیرد، بنابراین در این مرحله می‌باید نقش نظارتی توسط هیأت مدیره می‌بایست کمرنگ شده در حالی که نقش‌های استراتژیک و تأمین منابع پر رنگ و پاسخگویی به ذینفعان داخلی شرکت شود (فیلاتچف، ۲۰۰۶). در مراحل اولیه عمر، منابع (دانش، تخصص، مالی) موجودی سازمان محدودند و سازمان در محیطی پویا و در برابر توفندگی تغییرات مخرب قرار می‌گیرد. در این شرایط نقش‌های تأمین منبع و استراتژیک اهمیت می‌یابد. در این مرحله هیأت مدیره بایستی به سرعت اقدام نموده و پاسخی شایسته به منظور ایجاد مزیت رقابتی، و پویایی‌های استراتژیک ارائه دهد (داه و پیرس، ۲۰۰۴). سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که نقش بسیار مهم تری نسبت به سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمان‌ها و جوامع ایفا می‌کند، مهم‌ترین عنصر در سرمایه اجتماعی همان شبکه‌ای از ارتباطات است که به عنوان یک منبع ارزش آفرین برای سازمان و افراد تلقی شده است (طاهری و دیگران، ۱۳۸۹).

با عنایت به مطالب فوق و همچنین پیشینه عنوان شده که در فوق ارائه شده است، جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از مراحل چرخه حیات سازمانی با تکیه بر مدل معادلات ساختاری در جامعه هتل‌ها و متل‌های غرب استان مازندران، از مدل مفهومی ذیل استفاده شده است:

شکل ۱- مدل مفهومی

۵- مواد و روش‌ها

روش تحقیق حاضر بر اساس هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی پیمایشی می باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر را، تعدادی از هتل‌ها و متل‌های واقع در غرب استان مازندران تشکیل داده اند. روش‌های نمونه گیری تحقیق حاضر از نوع تصادفی ساده و نیز طبقه بندی شده بوده و ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه می باشد که تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس آن انجام شده است. قلمرو موضوعی تحقیق حاضر را مباحث مرتبط با بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی با تکیه بر مدل معادلات ساختاری و قلمرو زمانی آن را داده‌های جمع آوری شده طی سال‌های گذشته، به صورت یک مقطع زمانی و قلمرو مکانی آن را هتل‌ها و متل‌های واقع در غرب استان مازندران تشکیل داده اند. پرسشنامه تحقیق حاوی ۲۸ سؤال در مقیاس ۵ گزینه ای بوده است. هر کدام از سؤالات پرسشنامه، معرف متغیرهایی بوده اند که در مجموع ابعاد مختلفی که موجب بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد از چرخه حیات سازمان شده اند؛ را اندازه گیری کرده اند. روش جمع آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز تحقیق این گونه بوده است که پرسشنامه طراحی شده، در مراجعه

حضور اول، در اختیار اعضاء نمونه آماری قرار گرفته و توضیحات لازم نیز برایشان ارائه و سپس در مراجعه حضوری دوم نسبت به جمع آوری آن‌ها اقدام شده است. پس از جمع آوری داده‌های مورد نیاز تحقیق، همگی آن‌ها کدگذاری شده، سپس وارد بانک داده‌های نرم افزارهای اس پی اس و ایموت شده اند. آنگاه ضمن طبقه بندی آن‌ها، آماره‌های توصیفی مربوط به داده‌ها محاسبه شده و در نهایت به منظور سنجش میزان برازش مدل، پایایی پرسشنامه و ارتباط منطقی سؤالات به ترتیب از آزمون‌های نیکوی برازش مدل (نرم افزار ایموت)، آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی (نرم افزار اس پی اس اس)، استفاده شده است.

هدف اولیه از به کارگیری مدل سازی معادله ساختاری یافتن یک مدل نظری به لحاظ آماری معنادار، برای آزمون نظریه‌هاست. آماره برازش مدل تعیین کننده درجه ای است که داده‌های واریانس - کوواریانس نمونه ای مدل معادله ساختاری را حمایت می کند. معیارهای برازش کلی مدل شامل شاخص نیکویی برازش (جی اف آی^۱)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (ای جی اف آی^۲) و ... می باشند. این معیارها بر اساس تفاوت میان ماتریس مشاهده شده یا اصلی S و ماتریس باز تولید شده واریانس - کوواریانس $\sum$ می باشد (قاسمی، ۱۳۸۸، ۱۲۰). پرسشنامه این پژوهش حاوی ۲۸ سوال می باشد؛ که تعداد هشت متغیر پنهان از طریق این متغیرهای مشاهده شده مورد اندازه گیری قرار می گیرند. در جدولی که در ذیل ارائه می گردد، نحوه تخصیص سؤالات پرسشنامه (متغیرهای مشاهده شده) و ارتباط هر یک با متغیرهای پنهان مدل مفهومی بیان می گردد:

جدول ۲- متغیرها

متغیر اندازه گیری شده	متغیر پنهان اولیه	متغیر پنهان ثانویه
۱۸، ۹، ۴	انسجام اجتماعی	سرمایه اجتماعی
۱۷، ۱۶، ۱۴، ۱۱، ۱۰	مشارکت	سرمایه اجتماعی
۸، ۷	شبکه روابط	سرمایه اجتماعی
۱۵، ۶، ۵	اعتماد	سرمایه اجتماعی

1. GFI
2. AGFI

سرمایه اجتماعی	احترام متقابل	۱۳، ۱۲، ۳، ۲، ۱
رشد (چرخه حیات)	رسمیت	۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲
رشد (چرخه حیات)	مرکزیت	۲۸، ۲۷
رشد (چرخه حیات)	پیچیدگی	۲۱، ۲۰، ۱۹

از تعداد ۲۸ سؤال مطرح در پرسشنامه، جهت تحلیل مناسب مدل در ایموت می‌بایست سؤالاتی که از پایایی بالاتری برخوردار بوده اند مورد استفاده قرار می‌گرفتند. برای این کار از تحلیل عاملی جهت انتخاب سنج‌های مناسب تر استفاده شده است که در ذیل نتایج آن ارائه شده است:

جدول ۳- نتایج تحلیل عاملی

Communalities			
	Initial	Extraction	
X ₄	۱.۰۰۰	۰.۲۸۳	انجام اجتماعی
X ₉	۱.۰۰۰	۰.۴۰۴	
X ₁₈	۱.۰۰۰	۰.۶۳۵	
X ₁₀	۱.۰۰۰	۰.۶۶۴	مشارکت
X ₁₁	۱.۰۰۰	۰.۵۰۷	
X ₁₄	۱.۰۰۰	۰.۶۹۷	
X ₁₆	۱.۰۰۰	۰.۲۶۵	
X ₁₇	۱.۰۰۰	۰.۱۳۴	
X ₅	۱.۰۰۰	۰.۴۳۶	اعتماد
X ₆	۱.۰۰۰	۰.۷۳۰	
X ₁₅	۱.۰۰۰	۰.۵۹۸	
X ₁	۱.۰۰۰	۰.۵۹۹	احترام متقابل
X ₂	۱.۰۰۰	۰.۱۷۰	
X ₃	۱.۰۰۰	۰.۶۶۶	
X ₁₂	۱.۰۰۰	۰.۰۹۳	
X ₁₃	۱.۰۰۰	۰.۱۲۰	

X_{22}	۱.۰۰۰	۰.۳۹۳	رسمیت
X_{23}	۱.۰۰۰	۰.۲۹۹	
X_{24}	۱.۰۰۰	۰.۳۳۵	
X_{25}	۱.۰۰۰	۰.۳۵۱	
X_{26}	۱.۰۰۰	۰.۵۰۹	
X_{19}	۱.۰۰۰	۰.۵۲۴	پیچیدگی
X_{20}	۱.۰۰۰	۰.۷۰۷	
X_{21}	۱.۰۰۰	۰.۳۳۸	

باعنایت به جدول ارائه شده سؤالات ۹ و ۱۸ در انسجام اجتماعی، سؤالات ۱۰ و ۱۴ در مشارکت، سؤالات ۶ و ۱۵ در اعتماد، سؤالات ۱ و ۳ در احترام متقابل، سؤالات ۲۵ و ۲۶ در رسمیت و سؤالات ۱۹ و ۲۰ در پیچیدگی، جهت ورود در تجزیه و تحلیل مدل مفهومی استفاده می شود.

۶- نتایج و یافته‌ها

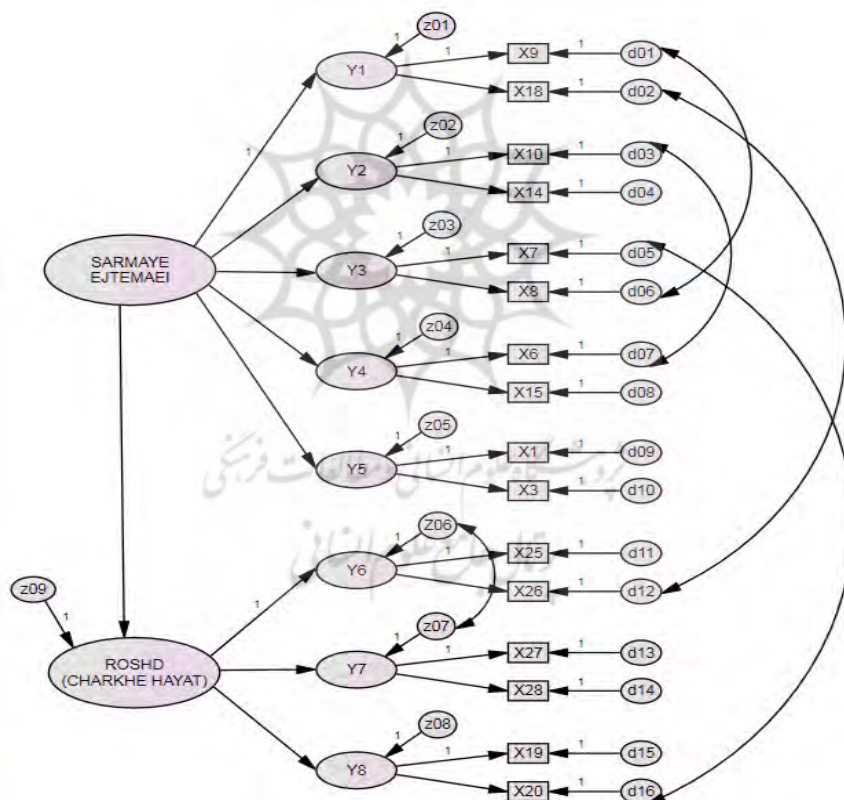
۶-۱- استخراج مدل معادله ساختاری تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی

مستند به مرور ادبیات موضوعی مربوط، اگر چه عوامل مؤثر بر تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی، را می توان به اشکال گوناگونی تقسیم بندی و طبقه بندی نمود، اما با جمع بندی آن‌ها و با استفاده از این ادبیات، فرضیه اصلی تحقیق بدین شرح بیان می گردد:

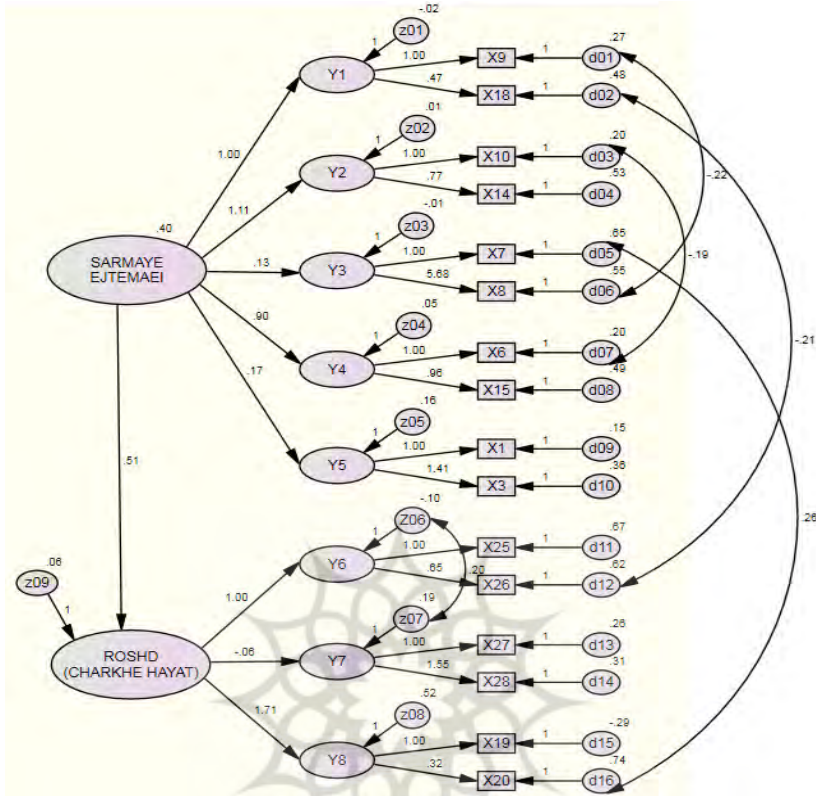
فرضیه تحقیق:

در تحقیقات و پژوهش‌هایی که نیاز به آزمون مدل معادلات ساختاری دارد، معمولاً فرضیه تحقیق در جهت اثبات مدل به کار گرفته می گردد و لذا در این مقاله فرضیه اصلی در راستای برآزش کامل مدل توسط مدل معادلات ساختاری عنوان می گردد.

در نمودار شماره ۱، مدل کلی مدنظر جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی نشان داده شده است. در این مقاله سعی شده است، مدل معادلات ساختاری، در دو حوزه و در دو خروجی استاندارد و غیراستاندارد (مجموعه ای از واریانس‌ها و کوواریانس‌ها) گزارش شود (قاسمی، ۱۳۸۹، ۱۹۴). در نمودار شماره ۲، پارامترهای آزاد در حالت غیر استاندارد در مدل معادلات ساختاری جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی ارائه شده است. همچنین در نمودار ۳، مدل معادلات ساختاری جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد با رویکرد پارامترهای آزاد در حالت استاندارد ارائه شده است.

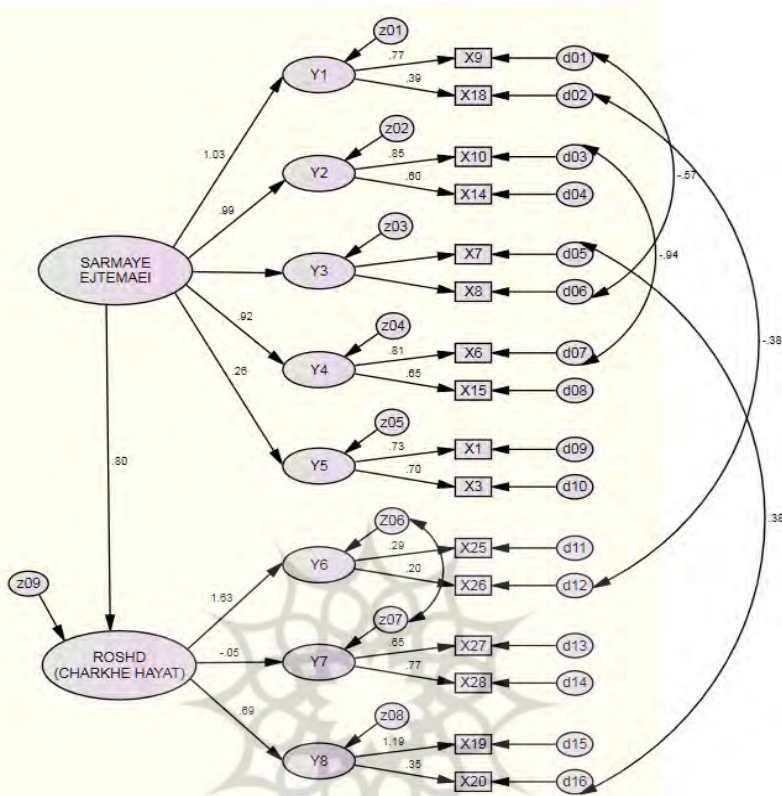

نمودار ۱- مدل کلی مدنظر جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمان.

نمودار ۲- مدل معادلات ساختاری جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی با رویکرد پارامترهای آزاد در حالت غیراستاندارد.

پرتال جامع علوم انسانی
پروژه ملی علوم انسانی و معارف اسلامی

نمودار ۳- مدل معادلات ساختاری جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی با رویکرد پارامترهای آزاد در حالت استاندارد.

جدول ۴- معرفی متغیرهای مورد استفاده در مدل معادلات ساختاری

توجیه کد	کد متغیر	نام متغیر	نوع متغیر
اولین متغیر پنهان بیرونی	SARMAYE EJTEMAEI	سرمایه اجتماعی	پنهان بیرونی
اولین متغیر پنهان درونی	ROSHD	رشد (چرخه حیات)	پنهان درونی
دومین متغیر پنهان درونی	Y1	انسجام اجتماعی	
سومین متغیر پنهان درونی	Y2	مشارکت	
چهارمین متغیر پنهان درونی	Y3	شبکه روابط	
پنجمین متغیر پنهان درونی	Y4	اعتماد	

ششمین متغیر پنهان درونی	Y5	احترام متقابل	
هفتمین متغیر پنهان درونی	Y6	رسمیت	
هشتمین متغیر پنهان درونی	Y7	مرکزیت	
نهمین متغیر پنهان درونی	Y8	پیچیدگی	
اولین خطای اندازه گیری درونی	D1	خطای اندازه گیری سؤال ۹	خطای اندازه گیری متغیر مشاهده شده درونی
دومین خطای اندازه گیری درونی	D2	خطای اندازه گیری سوال ۱۸	
سومین خطای اندازه گیری درونی	D3	خطای اندازه گیری سوال ۱۰	
چهارمین خطای اندازه گیری درونی	D4	خطای اندازه گیری سوال ۱۴	
پنجمین خطای اندازه گیری درونی	D5	خطای اندازه گیری سوال ۷	
ششمین خطای اندازه گیری درونی	D6	خطای اندازه گیری سوال ۸	
هفتمین خطای اندازه گیری درونی	D7	خطای اندازه گیری سوال ۶	
هشتمین خطای اندازه گیری درونی	D8	خطای اندازه گیری سوال ۱۵	
نهمین خطای اندازه گیری درونی	D9	خطای اندازه گیری سوال ۱	
دهمین خطای اندازه گیری درونی	D10	خطای اندازه گیری سوال ۳	
یازدهمین خطای اندازه گیری درونی	D11	خطای اندازه گیری سوال ۲۵	
دوازدهمین خطای اندازه گیری درونی	D12	خطای اندازه گیری سوال ۲۶	
سیزدهمین خطای اندازه گیری درونی	D13	خطای اندازه گیری سوال ۲۷	
چهاردهمین خطای اندازه گیری درونی	D14	خطای اندازه گیری	

گیری درونی		سوال ۲۸	
پانزدهمین خطای اندازه گیری درونی	D15	خطای اندازه گیری سوال ۱۹	
شانزدهمین خطای اندازه گیری درونی	D16	خطای اندازه گیری سوال ۲۰	
اولین خطای تبیین	Z1	خطای تبیین انسجام اجتماعی	خطای تبیین
دومین خطای تبیین	Z2	خطای تبیین مشارکت	
سومین خطای تبیین	Z3	خطای تبیین شبکه روابط	
چهارمین خطای تبیین	Z4	خطای تبیین اعتماد	
پنجمین خطای تبیین	Z5	خطای تبیین احترام متقابل	
ششمین خطای تبیین	Z6	خطای تبیین رسمیت	
هفتمین خطای تبیین	Z7	خطای تبیین تمرکز	
هشتمین خطای تبیین	Z8	خطای تبیین پیچیدگی	
نهمین خطای تبیین	Z9	خطای تبیین رشد (چرخه حیات)	

همان طور که در تصاویر فوق مشاهده می گردد مدل مدل معادلات ساختاری جهت بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی در حالت های استاندارد و غیراستاندارد ارائه شده است. در ادامه ابتدا به بررسی مدل های فوق به ویژه در حالت استاندارد می پردازیم و سپس به آزمون نیکویی برازش مدل مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. در خروجی غیراستاندارد (نمودار ۲)، در واقع مجموعه ای از واریانس ها و کوواریانس ها گزارش می شود. می توان به این ترتیب مشخص کرد که کلیه مقادیری که در بالای بیضی ها گزارش شده اند واریانس هستند و مقادیری که در بالای پیکان گزارش شده اند کوواریانس می باشند.

در خروجی استاندارد (نمودار ۳)، مقادیر استاندارد برآورد شده مشاهده می‌گردد. به طور مثال از بین پنج مقیاس انسجام اجتماعی، مشارکت، شبکه روابط، اعتماد و احترام متقابل، با توجه به مقادیر استاندارد برآورد شده برای پارامترها، مقیاس انسجام اجتماعی، مشارکت و اعتماد با ضریب‌های ۱.۰۳، ۰.۹۹ و ۰.۹۲، دارای همبستگی بیشتری با نمرات می‌باشد و بنابراین وزن بیشتری نیز در محاسبات مربوط به متغیر پنهان سرمایه اجتماعی خواهند داشت. همچنین متغیر اعتماد دارای همبستگی کمتری با نمرات داشته و به همین ترتیب وزن کمتری در تعریف این متغیر پنهان دارا می‌باشد. به عبارت دیگر به طور مثال پارامتر انسجام اجتماعی با ضریب تاثیر ۱.۰۳ بر متغیر سرمایه اجتماعی اثر می‌گذارد.

جدول ۵- ضرایب همبستگی در خروجی استاندارد از مدل معادلات ساختاری
Standardized Regression Weights: (Group number 1 - Default model)

Estimate			
.797	سرمایه اجتماعی	<---	مرحله رشد از چرخه حیات
.990	سرمایه اجتماعی	<---	مشارکت
.925	سرمایه اجتماعی	<---	اعتماد
.262	سرمایه اجتماعی	<---	احترام متقابل
1.031	سرمایه اجتماعی	<---	انسجام اجتماعی
-.052	مرحله رشد از چرخه حیات	<---	مرکزیت
1.626	مرحله رشد از چرخه حیات	<---	رسمیت
.692	مرحله رشد از چرخه حیات	<---	پیچیدگی
.766	انسجام اجتماعی	<---	X9
.389	انسجام اجتماعی	<---	X18
.846	مشارکت	<---	X10
.601	مشارکت	<---	X14
.808	اعتماد	<---	X6
.647	اعتماد	<---	X15
.731	احترام متقابل	<---	X1

Estimate			
.703	احترام متقابل	<---	X3
.291	رسمیت	<---	X25
.200	رسمیت	<---	X26
.653	مرکزیت	<---	X27
.772	مرکزیت	<---	X28
1.186	پیچیدگی	<---	X19
.349	پیچیدگی	<---	X20

در مورد مشابه از بین سه مقیاس رسمیت، تمرکز و پیچیدگی با توجه به مقادیر استاندارد برآورد شده برای پارامترها، مقیاس رسمیت با ضریب ۱.۶۳، دارای همبستگی بیشتری با نمرات بوده و بنابراین وزن بیشتری نیز در محاسبات مربوط به متغیر پنهان رشد سازمان خواهند داشت. در ابتدا گزارش کردن مقدار کای اسکوتر مدل و برخی مقادیر مرتبط با آن می تواند دید کلی و اولیه نسبتاً مفیدی را در اختیار پژوهشگر قرار دهد با تأکید بر این نکته که به هیچ وجه چنین شاخصی نمی تواند به تنهایی معیاری برای تصمیم گیری درباره قابل قبول بودن و یا غیر قابل بودن مدل باشد. همچنین هرچه درجه آزادی مدل از صفر دور شود مدل مطلوب تر تلقی می گردد. در مدل حاضر مقدار کای اسکوتر و درجه آزادی به ترتیب ۸۹ و ۹۰ گزارش شده است.

۶-۲- شاخص های برازش مدل

گام اول: شاخص های برازش مطلق

نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی (CMIN/DF) که در این مدل ۰.۹ گزارش شده است به عنوان کای اسکوتر نسبی خوانده می شود به جهت قضاوت درباره مدل تدوین شده و حمایت داده ها از آن شاخص مناسب تری است. نزدیک این مقدار به ۱ و بالاتر تفسیر خوب و بسیار خوب را به همراه دارد.

CMIN

CMIN/DF	P	DF	CMIN	NPAR	Model
.992	.502	90	89.271	46	Default model
		0	.000	136	Saturated model
2.160	.000	120	259.158	16	Independence model

گام دوم: شاخص‌های برازش تطبیقی

بررسی وضعیت شاخص‌های تطبیقی پس از شاخص‌های برازش مطلق دومین گام در بررسی قابل قبول بودن مدل تدوین شده است. این شاخص‌ها مقادیری بین صفر تا یک را به خود می‌گیرند و هرچه به ۱ نزدیک‌تر باشند مدل قابل قبول‌تر خواهد بود.

Baseline Comparisons

CFI	TLI rho2	IFI Delta2	RFI rho1	NFI Delta1	Model
1.000	1.00	1.00	.541	.656	Default model
1.000		1.000		1.000	Saturated model
.000	.000	.000	.000	.000	Independence model

گام سوم: شاخص‌های برازش اقتصادی

بر این مبنا می‌توان گفت شاخص برازش افزایشی (IFI)، شاخص برازش توکر-لویس (TLI) و شاخص برازش تطبیقی (CFI) حاکی از قابل قبول بودن مدل هستند. شاخص برازش هنجار شده بنتلر-بونت (NFI) و شاخص برازش نسبی (RFI) نیز اصلاحاتی جزئی در مدل را پیشنهاد می‌کنند.

پس از بررسی شاخص‌های برازش مطلق و تطبیقی، بررسی شاخص‌های مقتصد گام دیگری است که لازم است انجام شود.

Parsimony-Adjusted Measures

PCFI	PNFI	PRATIO	Model
.750	.492	.750	Default model
.000	.000	.000	Saturated model
.000	.000	1.000	Independence model

جهت تفسیر این مقادیر می توان این چنین عنوان کرد که مقادیر ۰.۵ و بالاتر برای این شاخص ها مقادیری قابل قبول خواهد بود.

گام چهارم: شاخص ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده

در نهایت شاخص ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده (RMSEA)، به عنوان یکی از عمومی ترین شاخص هایی که در قضاوت کلی مدل تدوین شده کاربرد دارد نشان می دهد که مدل تدوین شده را می توان قابل قبول دانست. این شاخص به عنوان یکی از شاخص های بدیهی برازش شناخته می شود (یعنی شاخصی که هرچه مقدار آن کوچکتر باشد مدل تدوین شده قابل قبول تر خواهد بود). در مدل حاضر این مقدار صفر گزارش شده است که حاکی برازش کامل خواهد بود.

RMSEA

PCLOSE	HI 90	LO 90	RMSEA	Model
.680	.099	.000	.000	Default model
.000	.233	.167	.200	Independence model

۷- نتیجه گیری و پیشنهادات

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل های انجام شده نشان از مطلوب بودن مدل معادلات ساختاری جهت بررسی سرمایه اجتماعی بر مرحله رشد، از چرخه حیات سازمانی است. اعتقاد بر این است که سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که امروزه در بررسی های اقتصادی و اجتماعی جوامع مطرح شده است. همچنین سازمان ها در مسیر رشد خود همواره با مشکلات و مسائلی روبرو می شوند که در صورت آگاهی به موقع از آن ها فرصت مناسبی را برای مدیران فراهم می کند تا بتوانند سازمان خود را بهتر و سریع تر در مسیر صحیح قرار دهند. در واقع آگاهی از این که سازمان در مسیر رشد خود با چه مسائلی روبرو می شود به مدیران دید بیشتری می دهد تا بتوانند جهت رفع آن ها فعالانه تر اقدام کنند. همچنین با عنایت به جدول ۵ و شناسایی ضرایب همبستگی در خروجی استاندارد از مدل معادلات ساختاری اولویت

متغیرهای مقیاس انسجام اجتماعی، مشارکت و اعتماد با ضریب های ۱/۰۳، ۰/۹۹ و ۰/۹۲، دارای همبستگی بیشتری با متغیر پنهان سرمایه اجتماعی خواهند داشت. همچنین از بین مقیاس های رسمیت، تمرکز و پیچیدگی با توجه به مقادیر استاندارد برآورد شده برای پارامترها، مقیاس رسمیت با ضریب ۱/۶۳، دارای همبستگی بیشتری با نمرات بوده و بنابراین وزن بیشتری نیز در محاسبات مربوط به متغیر پنهان رشد سازمان خواهند داشت.

مستند به موارد اشاره شده در متن مقاله، موارد زیر به عنوان پیشنهاداتی به منظور انجام تحقیقات آتی در ارتباط با موضوع تحقیق حاضر می تواند ارائه گردد: - تأثیر سرمایه اجتماعی بر وضعیت اقتصادی ایران در آینده. - تأثیر سرمایه اجتماعی بر مراحل دیگر چرخه حیات سازمان. - بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در ایران. - تأثیر سرمایه اجتماعی بر بنگاههای کوچک و زودبازده.

۸- منابع

- الوانی، سیدمهدی؛ شیروانی، علی رضا، (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی، انتشارات مانی.
- طاهری، محمد رضا؛ خاکسار، محمد صادق؛ قره چاهی، امین؛ دانشور، وحید، (۱۳۸۹)، بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی و تأثیر عملکرد آن بر گرایشات کارآفرینانه (مطالعه موردی: کسب و کارهای کوچک و متوسط)، همایش ملی مدیریت.
- علی احمدی، علی رضا؛ تاج الدین، ایرج، (۱۳۸۲)، نگرش جامع بر مدیریت استراتژیک، تهران: تولید دانش.
- قاسمی، وحید، (۱۳۸۸)، مقدمه ای بر مدل سازی معادله ساختاری، تهران: نشر جامعه شناسان.
- قاسمی، وحید، (۱۳۸۹)، مدل سازی معادله ساختاری در پژوهش های اجتماعی، تهران: نشر جامعه شناسان.
- کی مرام، فرید، (۱۳۸۴)، نقش صنایع کوچک و متوسط در توسعه صنعتی، چاپ اول.
- نیازی، م؛ کارکنان نصر آبادی، م. (۱۳۸۸)، توانمند سازی بر اساس راهبرد سرمایه اجتماعی، ماهنامه تدبیر، شماره ۲۰۲.

- Adizes , I.(1989), Corporate Lifecycles ; How and Why corporation grow and die and what to do about it , Englewood Cliffs , NJ; Prentice Hall.
- Dah , S & Piers (2004), of social capital , unpublished.
- Filachef , (2006), Journal of Knowledge management , Vol . 7 No. 3pp. 64-95necker.
- Groot, win, et.al, (2006), the compensation income variation of social capital, social indicator research, 82, 189- 207.
- Islam M.K; Merlo, J.; Kawachi, I.; Lindstrom, and Gerdtham U. G. (2006), "Social Capital and Health: Does Egalitarianism Matter? A literature Review " International Journal for Equity in Health, Vol. 5, No. 3, pp. 1-28.
- Krishna, A & Shrader, E. (2000), cross- cultural measures of social capital: A tool and results from India and Panama, world Bank, working paper, No 21.
- Lock Lee, L. (2005). Knowledge Management Tool and Techniques, Elsevier Butterworth Heinemann, pp. 123-130.
- Woolcock, B . et al (2000) social capital : Implication for Development Theory , Research and policy The word bank research observe , vol . 15 , no . 2, pp. 22-28.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی